

Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба IV”
Београд 22-26. април 2006,
уредник М. С. Димитријевић
Публ. Астр. друш. “Руђер Бошковић” бр. 7, 2007, 199-208

ЧИЊЕНИЦЕ ПОВОДОМ ТРИДЕСЕТДВОГОДИШЊИЦЕ РАДА АСТРОНОМСКОГ ДРУШТВА "НОВИ САД"

БОЖИДАР Д. ЈОВАНОВИЋ

Астрономско друштво "Руђер Бошковић"
e- mail: jvbzd@polj.ns.ac.yu

Резиме. Астрономско друштво "Нови Сад" основано је 4. јануара 1974. године. Дат је приказ мука и тешкоћа које су пратиле: прво, добијање и адаптацију просторија за смештај инструмената Народне опсерваторије и, друго, уложени труд за добијање инструмента, а затим и тзв. "Пивнице", у Јосифовом бастиону, за Планетариум, све на Петроварадинској тврђави, у Новом Саду.

4. јануара 2004. је требало да се прослави ТРИДЕСЕТОГОДИШЊИЦА од оснивања Астрономског друштва "Нови Сад", у Новом Саду, али није одржана !?! Са друге стране је на реду још једно славље – 55 година од оснивања Астрономског друштва "Руђер Бошковић", из Београда, па сматрам да је осим мојих сећања објављених у *Васиони*, 2/2004, 4/2003 и у *Астрономији* 8/2004, неопходно да се дода још једно, исцрпно. Односиће се опет на Астрономско друштво "Нови Сад", чији сам председник био од 1980. до 1985. Међутим, то ми није сметало да и даље наставим да радим на јачању астрономског покрета у Новом Саду, што ће се видети из даљег текста. Захваљујући мом Дневнику, уз поједине догађаје ћу да наведем и тачне датуме када су се одиграли, а, понегде, и имена учесника у њима.

* * *

Оснивачка скупштина Астрономског друштва "Нови Сад" (у даљем тексту АД "НС") је одржана **4. јануара 1974.** Живојин Ћулум је изабран за председника, ја за подпредседника, а Јарослав Францисти за секретара.

АД "НС" добија од СИЗ-а (Самоуправне интересне заједнице) за грађевинско земљиште и становање града Новог Сада 1975. решење о одређивању локације и просторија у тзв."водоторњу" и у напуштеним халама "Новкабела", на сада непостојећем углу Радничке и Сремске улице. **25. децембра 1975.** је на том истом месту, поводом прославе Тридесетого-

дишњице Народне технике Војводине и стодвадесетпетогодишњице рођења Николе Тесле, одржано свечано полагање камена темељца за будућу Народну опсерваторију (у даљем тексту НО). Представници Скупштине АП Војводине и СО (Скупштине општине) Нови Сад, су уручили кључеве од тих просторија. Требало је да то буде и званичан почетак прилагођавања тих грађевина за НО. Исте године је надлежнима поднет "Општи план НО". Са друге стране је СИЗ-у за научни рад Војводине одмах поднет елаборат "О изградњи новосадске НО" са подробним планом и одговарајућим илустрацијама.

"Предрачун за набавку инструмената" и "Трошкове адаптације" смо **8. априла 1977.** упутили на надлежно место. Али, средином, 1977. године су срушени сви нама додељени објекти и на том месту је почела изградња Спортског центра Војводине, садашњег СПЕНС-а.

Ова чињеница нас није поколебала него смо и даље наставили по старом. Тако смо **30. октобра 1979.** Покрајинском штабу за територијалну одбрану, Покрајинској конференцији Социјалистичког савеза радног народа Војводине (ССРНВ), Општинској конференцији ССРНВ, Извршном већу СО Нови Сад, Покрајинској и градској Народној техници, Универзитету у Новом Саду и Урбанистичком заводу предали "Мишљење за тражење локације за НО".

Промена у АД "НС", када је **2. јуна 1980.** уместо Ж. Ђулума, Божидар Д. Јовановић, постао председник, није ништа успорила напоре који су до тада улагани. Исте године, **14. октобра 1980.** је Б. Д. Јовановић, на проширеној седници Градске народне техника предложио да се у "План од 1980. до 1985.године" унесе и оснивање и рад НО. Усвојено је ЈЕДНОГЛАСНО. Са директором Покрајинског хидрометеоролошког завода (ПХМЗ) се **11. новембра 1980.** договорио да у њиховој новој згради предвиде и просторије за АД "НС". **25. новембра 1980.** је тај договор потврдио и заменик директора ПХМЗ.

29. јануара 1981. је председник поднео "Извештај о досадашњем раду" и "Захтев за помоћ" СИЗ-овима за опште образовање, за усмерено образовање, Културно-просветној заједници, како покрајинској тако и општинској.

Ж. Ђулум и Ј. Францисти састављају "Идејни пројекат за новосадску НО и планетариум".

20. маја 1982. је предат подпредседнику Скупштине градске заједнице Нови Сад. **25. новембра 1982.** директор УРБИС-а, као локације за изградњу НО предлаже Мишелук или Тврђаву. **9. децембра 1982.** Председник градског Комитета за друштвене делатности (ГКЗДД) саопштава да ће у будућности преузети званични део започетог посла око изградње и избора места за НО.

23. јануара 1983. је изашао чланак о АД "НС" и о његовим делатностима у новосадском листу *Дневник*. **4. фебруара 1983.** је одржана седница ГКЗДД на којој су били председник и секретар АД "НС". На њој је, у присуству генералног директора УРБИС-а, председника СИЗ-а за техничку културу

града и председника Народне технике града, скицирана "Подробна информација о изградњи НО". Предложено је да се најје привремено решење, на Мишелуку, или на Татарском брду. О тој "Информацији" је расправљано **7. марта 1983.** на општој седници ГКЗДД. Прихваћен је закључак: "...Препоручује се СИЗ-у за техничку културу града да већ у 1983. години унесе у свој Програм рада почетак изградње НО ... СИЗ за техничку културу града треба да покрене иницијативу за закључење Самоуправног споразума за удруживање средстава за изградњу НО. ГКЗДД ће пружити помоћ СИЗ-у за техничку културу града у реализацији изградње Народне опсерваторије." Наведени закључци су усвојени ЈЕДНОГЛАСНО што треба да потврди да је интерес за ову образовну установу у Новом Саду био једнодушан. Можда ови закључци звуче рогобатно, али таква је некада била терминологија. До **28. марта 1983.** је Б. Д. Јовановић саставио подробан "Пројектни задатак", са 6 скица, за СИЗ за техничку културу. У њему је предвиђена сала за планетариум, 2 куполе за инструменте, на терасама, уз остале неопходне просторије (салу за предавања, библиотеку, фото-лабораторију, кабинете итд.), а у договору са Републичким сеизмолошким заводом из Београда, у подрумске просторије би били смештени и њихови инструменти! На једној тераси би били постављени и помоћни уређаји за посматрање неба (небески глобус, армиларна сфера, велики октант, провидни део небеског свода са уцртаним главним видљивим сазвежђима. ради лакше идентификације,...). Исто то би било смештено на платоу испред зграде, да би они, који би дошли ван радног времена НО, могли да уче Астрономију. Покрајинском комитету за науку сам предао исти тај пројектни задатак допуњен са "Захтевом за помоћ код изградње НО у Новом Саду". Исти "материјал" је предат директору "Инвестпројекта". Уз малу допуну је то постало "Програмско, решење са идејном скицом, техничким описом, предрачуном и предмером". **25. новембра 1983.** смо, на Петроварадинској тврђави, разгледали могуће локације за НО.

Да не бисмо чекали на обимне административне формалности, доделу новца, итсл. Ми смо са директором основне школе "Жарко Зрењанин", на Лиману, разговарали о могућности смештаја једног инструмента, телескопа, на њихову велику терасу. Отац Ивана Маурича, сам Иван и Ј. Францисти су направили одговарајућу скицу, коју сам предао директору, заједно са пропратним актом, **28. априла 1983.** Иако је ова школа одобрила понуђени план, побојали смо се да ће надлежни, када буду сазнали да смо се привремено сместили, одустати од даљег давања помоћи. Тако је дашчара остала само на папиру.

УРБИС је саставио "Идејно архитектонско програмско решење", а ми, према њему одговарајућу макету (која још увек постоји). Са "Инвестпројектом" је Б. Д. Јовановић потписао уговор о изради "Архитектонског програмског решења за изградњу НО" **8. фебруара 1984.** УРБИС-у је предао "Захтев за урбанистичко техничке услове" (УТУ) **11. јуна 1984.** Истог дана смо били Ж. Тулум, Бора Радусиновић и ја код

директора УРБИС-а и договорили се да у "Генералном урбанистичком плану за Нови Сад" предложи могућа места, а да комисија АД "НС"-а изабере најпогодније од њих. У том смислу смо Ж. Ћулум, Б. Радусиновић, Ј. Францисти и ја били код Илије Дрезгића, председника СО Петроварадин. Тог дана, **24. септембра 1984.** су били присутни још : Ђура Добоши и Славко Голик, из Туристичког савеза града. Предложили су као погодна места на Тврђави: Барутану, Топовњачу, Стражару (тзв. "црвену кућу") итд. **3. новембра 1984.** смо Ђура Паунић, Зоран Пивнички, С. Голик, Ј. Францисти и ја посетили сва наведена места. После тога смо поднели захтев Одбору за уређење Петроварадинске тврђаве (ОЗУПТ), чији је председник био арх. Слободан Јовановић, да нам доделе стражару у којој су тада држали свој алат и машине радници "Градског зеленила". На седници ОЗУПТ, која је одржана **5. новембра 1984.** је усвојена ова одлука: "...Молбу АД "НС" да му се додели на Тврђави простор за његову активност Одбор оцењује као оправдану, али је микролокацију тог простора потребно тек утврдити у даљем контакту са подносиоцем и надлежним стручним службама..." **26. новембра 1984.** смо код председника СО Петроварадин добили још неке предлоге за локацију, али смо остали код стражаре тзв."црвене куће". **21. децембра 1984.** подносим "Предлог за обавезе за задовољење општих друштвених и заједничких потреба у 1985. години" Градском комитету за привреду и финансије.

У међувремену смо, **3. децембра 1984,** разгледали три места која су нам још била понуђена: Транцамент, изнад насеља Рибњак (констатовали смо да је ту велики одсјај од Новог Сада, одблесак и са других страна, сувише жив саобраћај на путу према Каменици), Татарско брдо (Институт за кардио-васкуларне болести је у непосредној близини – исувише блешти – кроз дрвеће се виде светле, сјајне тачке), Чардак, изнад Каменице (неосветљени део неба је са јужне стране, то је највише брдо у околини, видик се шири чак до гребена Фрушке Горе, једини проблем је тај што је погодно земљиште у приватној својини). Одабрали смо Чардак. **6. децембра 1984.** је Комисија АД "НС" поднела званичан извештај, са својим предлогом, свима онима у Новом Саду, који би могли да нам помогну.

Допис од Покрајинског секретаријата за народну одбрану нам је стигао **10. јануара 1985.** са подршком за наше намере. **15. јануара 1985.** смо дознали да је ГКЗДД упутио СО Петроварадин акт у ком се потпомаже наш захтев за добијање стражаре на Тврђави. Обавештени смо и да је наш Захтев ушао у "Средњерочни план изградње од 1985. до 1990. године". На седници ГКЗДД од **6. фебруара 1985.** је прихваћена ова одлука:"... средства за финансирање рада АД "НС" (треба да се, прим БДЈ) обезбеде путем СИЗ-а за техничку културу града. Препоручује се надлежним органима да ... у планска документа за 1985.годину унесу потребу припрема за изградњу, а да се у 1986. години приступи изградњи Народне опсерваторије у Новом Саду..." У *Дневнику* је **8. фебруара 1985.** изашао чланак "*Планира се*

изградња опсерваторије". **2. априла 1985.** је председник АД "НС" потписао "Уговор за израду УТУ-а за НО".

За нас је од велике важности састанак који је одржан у СО Петроварадин **22. априла 1985.** На њему су, осим председника СО, И. Дрезгића, били и Гајић, генерални директор "Градског зеленика" ("ГЗ"), Рајић, секретар ООУР-а "ГЗ", потпуковник, у име Покрајинског секретаријата за народну одбрану, С. Јовановић, председник ОЗУПТ, и Б. Д. Јовановић. Закључено је да је и војска заинтересована за рад АД "НС". Обећано нам је да ћемо добити кључеве од стражаре. После интервенције ГКЗДД су Ј. Францисти и Б. Д. Јовановић комисијски **2. августа 1985.** преузели стражару на Тврђави од "ГЗ".

Овај догађај није значио крај наших тегоба и уселење у добијене просторије. Претходно ју је требало прилагодити за потребе АД "НС", а за то је било неопходно много новца. Требало је од три предузећа добити понуде, затим изабрати оно чија је најповољнија. Ж. Ђулум, Ј. Францисти и ја смо били код Александра Недељковића, у Покрајинском комитету за науку и информатику (ПКЗНИИ). Показали смо му сва постојећа документа, нацрте и предлоге и објаснили шта сад треба да наставимо да радимо. Препоручио нам је да се, уз сагласност одговарајућих органа, укључимо у реконструкцију гимназије "Јован Јовановић Змај". Упутио нас је на арх. Мирка Крстоношића. Касније нам се прикључила и адаптација Синагоге.

Ј. Францисти и ја смо били код председника ГКЗДД **31. јануара 1986.** Ту смо сазнали да ће инвеститор за адаптацију бити Завод за очување и обнову споменика града Новог Сада (ЗЗОИОСГНС). Одговарајуће предрадње ће да обави арх. Татјана Савић. На седници од **15. априла 1986,** у ГКЗДД, уз присуство А. Недељковића, из ПКЗНИИ, Ђорђа Малетина, секретара СИЗ-а за културу града Новог Сада (СИЗЗКГНС), Ангелине Ивановић, секретара СИЗ-а за средње образовање града Новог Сада (СИЗЗСОГНС), С. Јовановића, ЗЗОИОСГНС, Томе Матића, из СИЗ-а за техничку културу града Новог Сада (СИЗЗТКГНС), Ј. Францистиа и Б. Д. Јовановића, одлучено је да: ЗЗОИОСГНС да 2.800.000 дин, СИЗЗТКГНС 1.800.000 дин, СИЗ за предшколско образовање 800.000 дин. Тако је, на изглед, био решен и овај проблем. Одлука је усвојена ЈЕДНОГЛАСНО, али је, нажалост, уплаћивање на одређени жиро рачун, ишло веома споро. Сматрам да компликације око тога и око изградње НО нема потребе да спомињем. Изоставићемо тај тегобни рад (ма да би, можда, било поучно да се види шта је ту све требало да се учини и савлада.).

После више од годину дана, **11. августа 1987.** је свечано отворена зграда за Народну опсерваторију Астрономског друштва "Нови Сад". Да подробније опишемо њено место рећи ћемо да је она на заравни испред садашње Академије за уметност, на Петроварадинској тврђави. Невоље се и даље испречују зато што тада још није била завршена адаптација крова који је требало да се отвара аутоматски. Али је и ручно откривање ноћног небеског

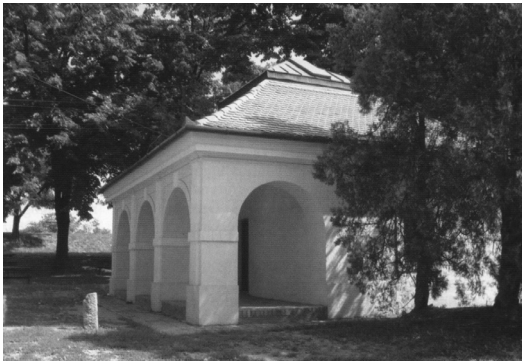
БОЖИДАР Д. ЈОВАНОВИЋ

свода пружило могућност за Новосађане да прате уживо појаве за које до тада нису ни знали, или су за њих сазнали из књига.

* * *

Ново поглавље треба да упозна заинтересоване са трновитим путем набавке инструмента и његовог смештаја у садашњем Планетариуму, такође на Петроварадинској тврђави.

Да би се јавност упознала са радом и са користима од планетариума, у часопису *Мисао*, бр. 28 (310) од **15. децембра 1986.** је објављен први део, а у следећем броју и други део мог чланка о томе.

Слика 1. Народна Опсерваторија.

Слика 2. Улаз у Планетариум.

25. новембра 1986. је у СИЗ-у за усмерено образовање и васпитање Војводине (СИЗУОИВВ) одржан састанак за покретање иницијативе за изградњу планетариума у Новом Саду. Сазвао га је Александар Недељковић из ПКЗИИН. Присуствовали су А. Недељковић, представник СИЗУОИВВ, Покрајинске технике, Градске технике, новинари из *Дневника*, *Мађар Со-а*, *Новосадске хронике*, Ж. Тулум, Ј. Францисти и ја. Поднели смо укупно четири понуде за уређаје: "Цајс"-а из Јене, "Цајс"-а из Оберкохена, "СПИЦ"-а из САД и из Јапана. Закључено је шта треба да се уради па да се оствари наша жеља. На почетку припрема за установљавање планетариума у Новом Саду, показала се наша домаћа навика – уместо да се удруже све снаге, ради се одвојено, па можда и једна против друге – Ж. Тулум и Ј. Францисти су засебно, а Богдан Станић и ја, не знајући за оне друге, отишли у ПКЗИИН, **11. децембра 1986.** Срећом за цео подухват, А. Недељковић је изјавио да не жели да се из рада АД "НС" искључују научни радници! Понуде за планетариум су биле упућене на АД "НС", а да ја као председник не знам ништа о томе!?!

Поново ћу да изоставим за ширу јавност незанимљиве, али итекако бројне и заморне послове које смо морали да обавимо. Између осталог сам, о свом трошку, присуствовао прослави осамдесетогодишњице фирме "Карл Цајс" у

Јени, тада Источна Немачка, не бих ли постигао повољније резултате за набавку инструмента.

Укључићемо се у догађаје који отпочињу са **1. септембром 1992.** Тада ми се телефоном јавила Др Софија Сацаков, моја колегиница са студија, а тада виши научни саветник на Астрономској опсерваторији у Београду. Обавестила ме је да постоји могућност да добијемо пројектор ЗКП 1. **13. септембра 1992.** је капетан бојног брода Душан Стајић понудио тај уређај, уколико за њега нађемо одговарајућу просторију за пројектовање. **21. септембра 1992.** сам био, са тадашњим председником АД "НС", Ђуром Паунићем, код председника Градске скупштине Новог Сада. Обећао нам је помоћ за налажење смештаја за планетариум и упутио нас на Покрајинског министра за културу, др Родољуба Етинског, кога смо посетили **7. новембра 1992.** Тада је издвојио 300.000 дин за рад АД "НС" и обећао даљу подршку. На основу његове препоруке смо били и код Весне Катић директора Јавног предузећа "Петроварадинска тврђава" (ЈП "ПТ") **19. новембра 1992.** Речено нам је да је и њима у интересу да будемо у њиховом оквиру. За то време је у Београду одобрено да се наведена апаратура уступи нама. **25. децембра 1992.** су нам у ЈП "ПТ" понудили дводелне просторије у тзв. Лаудановом бастиону, у које би после адаптације, могли да сместимо планетариум. **30. децембра 1992.** је у ЈП "ПТ" одржан веома важан састанак на коме је договорено шта и како треба даље да се ради. Понуђена нам је још једна просторија – тзв. "Пивница", сада у Јосифовом бастиону. Следећи посао је био да се: састави пројектни задатак за обе локације, да се траже УТУ услови, од "ХИНС"-а тачан предрачун за израду куполе, и што је било најважније, да се нађу спонзори.

11. јануара 1993. сам се договарао са Б. Радусиновићем, да учествује у изради пројекта, а он је за спонзора препоручио "НОМУС". **22. марта 1993.** је одржан скуп код вд. Директора "УРБИС"-а и њених сарадника. Ј. Францисти и ја смо имали грдне муке да им објаснимо да ни НО ни планетариум не угрожава уметнике са Тврђаве којима је потребнији баш "кафић". Сама НО не треба раскошно осветљење, напротив. А то је баш требало том угоститељском објекту. Стражара је била, својевремено предвиђена за посластичарницу и за продавницу успомена. Како бих очувао стечено право и како бисмо добили обећано, морао сам да посетим председника ВАНУ и председника Матице српске, за које су нам рекли да су пристали на постојећи Регулациони план Новог Сада и Тврђаве. На крају се испоставило да ни један председник није дао сагласност на тај предлог. Него су нам, напротив, обећали подршку за наш захтев. На обе стране сам поднео одговарајуће дописе и елаборате за наш план. На крају смо добили подршку још и од све три новосадске гимназије којима би ПЛАНЕТАРИУМ ПОМОГАО У НАСТАВИ. Сада почиње мукотрпно писање, убеђивање и преговарање са свим надлежним личностима и одговарајућим установама и надлештвима, закључно са секретаром Секретаријата за урбанизам и становање града Новог Сада.

16. августа 1993. смо добили УТУ услове за планетариум. **24. августа 1993.** са Ј. Францистием био сам код Председника скупштине града Новог Сада. И он је обећао помоћ. **15. септембра 1993.** код Покрајинског секретара за привреду. Најавио је састанак са новинарима и са спонзорима.

14. априла 1994, у оквиру "АМБИЕНТЕ 94" на Новосадском сајму, дат је подробен приказ рада планетариума. Учествовали су: др Милан С. Димитријевић, тадашњи Савезни министар за Науку, технологију и развој. Говорио сам о историјату АД "НС"-а, Ђ. Паунић о будућем Планетариуму, Б. Радусиновић, о пројекту, Света Илијћ о два модела полулоптастог свода. Обећана нам је свестрана помоћ, како Новосадског сајма, тако и других. **22. јуна 1994.** у просторијама бившег ЈП "ПТ" нам је саопштено да су просторије у Леополдовом бастиону додељене за уметничку галерију, али да нам је преостао Јосифов бастион, Кавалир или нека просторија изван Хорнверка. Позван је био и сарадник Музеја града Новог Сада, који је требало, том приликом да нам преда кључеве од Јосифовог бастиона, за који смо се одлучили, али није дошао. Директор музеја је обећао исто, али тек сутра! **27. јуна 1994.** је на седници Одбора за заштиту Тврђаве одлучено да се потпомогне предаја "Пивнице" у Јосифовом бастиону нама. **3. новембра 1994.** Ј. Францисти и ја идемо код директора Маркетинга РТС-а. И даље посећујемо руководиоце, генералне директоре... Сви су они вољни да помогну... али на речима!

3. марта 1995., на седници Извршног одбора Скупштине града је одлучено да се тзв. "Пивница", на Горњем платоу Тврђаве, додели на коришћење АД "НС" за Планетариум. Коначно, **13. јуна 1995.** сазнајемо, од директора Музеја града Новог Сада, да је кључеве од тих просторија предао С. Јовановићу. Именовани је био на Новом гробљу, на сахрани свог колеге. Ј.Францисти и ја смо га тамо нашли и, најзад, добили кључеве. Сада почињу компликације око преуређења и тражења ктитора. Б. Радусиновић почиње рад на подробним скицама. Истовремено, Ј. Францисти ангажује Светислава Костића, директора једног дела НИС-а (Нафтне индустрије Србије). Као члан Савета за спровођење регулационог плана Новог Сада, **12. децембра 1995.** тражим помоћ за адаптацију просторија за Планетариум. Председник тог Савета, Драгослав Бунчић, подржава мој предлог. Упутио ме је у ЈП "Пословни простор" (ЈП "ПП"). У међувремену је Тврђава преведена из надлежности Покрајинског у Градски завод за заштиту споменика (ГЗЗЗС). Још једна инстанца! Успут сам посетио ВОБЕКС, а оданде су ме упутили у ВОБИНГ (саставни делови Војвођанске банке), да нам набаве столице, столове и остали потребан намештај. Потпун елаборат сам, за ту сврху, поднео генералном директору ове банке.

16. априла 1997. сам био код председника, Михајла Свилара и подпредседника Скупштине града, Предрага Филипова. Сагласили су се са потребом изградње Планетариума. **5. јуна 1997,** је Станко Шушњар, извршни директор Новосадске банке отпочео са помагањем. Однео сам му тражену документацију. **2. јула 1997.** је председник огранка САНУ, у Новом

Саду, академик Чедомир Попов, пристао да потпомогне наше напоре и код Војвођанске и код Новосадске банке.

Појединости о радовима на преуређењу сам сазнао из новина *«Дневник»*, зато што је адаптацију, у потпуности преузео НИС, у договору са Ј. Францистием. И од других, који су се до сада ангажовали у раду, сам сазнао да је цео посао обавијен тајном и да ни они нису упознати са детаљима!

У *Дневнику* од **8. марта 1998.** пише: "... Пројекат уређења начинио је НИС инжењеринг, на челу са архитектом Савом Форкапићем, а радови на адаптацији подразумевали су и настојање да се тај простор врати у првобитно стање... Како каже секретар Астрономског друштва "Нови Сад" Јарослав Францисти и Борис Казинци задужен за маркетинг... радови су почели крајем септембра (1997, прим. БДЈ) ... По замисли пројектанта, коси хол, дугачак 18 метара спуштен је за око 1 метар, да би се добило у висини; степенице су урађене у неколико нивоа. Велика просторија, коју чини изложбени део, планетариумска сала и одељак за технику, укупне дужине око 20 метара, такође је спуштен за 1,80 метара и сада је висока око шест метара ... у делу изложбеног простора уграђен је осветљени стаклени подијум кружног облика и постављени су рефлектори на таваници ... једино је преостала куповина пројекционог екрана ..." (под тим појмом се подразумева велика полулоптаста купола на коју се пројектују звезде – које треба да нам дочарају небески свод, прим. БДЈ).

Опет *Дневник* од **3. октобра 1998:** "... Постављањем пројекционе куполе завршен је Планетариум на Петроварадинској тврђави. Купола од фибергласа, пречника 6 метара монтирана је и остало је још само уређење простора, које је започето још 1994. године ..."

2. маја 2000. сам шетао по Тврђави. Видео сам да је капија на Јосифовом бастиону отворена па сам ушао. Момак који је био у Планетариуму је пустио пројектор у погон и кратко приказао кретање Сунца и планета по куполи. Рекао је да је Планетариум пуштен у пробни рад! **10. маја 2000.** сам био на разговору код С. Костића. Саопштио ми је да је он доктор физичких наука. Мисли да је за руковођење у Планетариуму потребан неко стручан и да таквог треба изабрати путем јавног конкурса, на основу одговарајућих квалификација (да буде бар дипломирани астроном!) Погодно би било да је тај дотични и млађи. Предложио сам да се на то место изабере неко ко би тамо био стално запослен, како би се рад од почетка одвијао на светском нивоу! Захтевао сам да се на свечано отварање свакако позову и др Софија Сацаков и Душан Стајић, без чије помоћи не би било овог Планетариума. **5. маја 2000.** сам тражио стручне савете од: директора Аренхолдове оперваторије у Берлину, фирме "Карл Цајс" из Јене и Луца Милера из Одсека за планетариуме у САД. Одговорио ми је само Луц и послао списак Планетариума који би могли да нам изађу у сусрет. **1. септембра 2000.** је одржана ВАНРЕДНА СКУПШТИНА АД "НС", на којој су мене изабрали за председавајућег у радном председништву. Чланови су били још С. Крстић и Ј. Францисти. Крстић је закључио да је Скупштина сазвана без знања њега,

као председника Друштва. Историја се поновила! Настала је бурна расправа у току које је Крстић напустио просторије. Убрзо сам и ја поднео оставку на место председавајућег, тако да ју је даље водио Францисти. Касније настала политичка ситуација је уклонила Крстића из НИС-а.

Отада Планетариум непрекидно ради, осим у доба када је у његовим просторијама исувише хладно. У витринама, на зидовима, су изложени: збирка марака Сергија Димитријевића, везана за летове космонаута, поједини модели васионских бродова; ту су и мапе, фотографије и тактови из историјата АД "НС". Ови последњи имају доста грешака и недостатака. Док сам био председник Научног одбора АД "НС", предложио сам да се то исправи и допуни, али од тога није било ништа. Поднео сам оставку на тај положај зато што нисам могао да се сагласим са тим да су поједине личности изостављене и зато што су написи нетачни. Ова и оваква обавештења и даље дезинформишу посетиоце! Изгледа да је некеме у интересу да се зна само за његово име и да од њега почиње све!?!

Тренутно сам и даље члан Управног одбора АД "НС". На време сам предложио да се прослави тридесетогодишњица овог Друштва, као што је од **9. априла 1984.** до **30. априла 1984.** прослављена ДЕСЕТОГОДИШЊИЦА АД "НС", изложбом у Дому ЈНА у Новом Саду, док сам ја био председник Друштва. Овог пута сам, с обзиром на моје године пристао да помогнем око тога. Још увек се договарамо, иако је прошло већ више од две године од тачног датума оснивања.

Можда се некеме неће допасти ово што сам написао, али тај и такав треба да зна да ми је као подлога послужио Дневник који сам редовно водио од **2. јуна 1980.** закључно са **8. септембром 2000.** и записници које сам ја својевремено водио зато што је наш секретар једном приликом рекао: "Ја се у то не разумем!"

Овај напис је могао да буде много дужи да сам користио све што ми стоји на располагању.

FACTS ABOUT THIRTY TWO YEARS JUBILEE OF THE ASTRONOMICAL SOCIETY "NOVI SAD"

On the 4th January 1974 the Astronomical Society "Novi Sad" has been established. A review of facts and difficulties, which followed: firstly, the acquisition and the adaptation of the housing of the Popular Astronomical Observatory, and secondly, the instrument's and the so-called "Beer-hall" on the Joseph's bastion procurement, for Planetarium, both on the plateau of the fortress Petrovaradin in Novi Sad.